



ALDARTE "Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa"

# LESBIANAK: SEXU-ORIENTAZIOAGATIK JAZARRITAKO EMAKUMEENTZAT ASILO-ESKUBIDEA

**ALDARTE**  
**"Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa"**  
Berastegi kalea 5-5<sup>a</sup>, 8. eta 9. bulegoak  
48001 Bilbo  
944237296  
[aldarte@aldarte.org](mailto:aldarte@aldarte.org)  
[www.aldarte.org](http://www.aldarte.org)

**Koordinazioa: Amparo Villar Saenz**  
**Edukien egilea: Inmaculada Mujika Flores**



## ARAZOAREN DESKRIBAPENA

### EMAKUME LESBIANAK: ZENBAIT MOTATAKO DISKRIMINAZIOA

Guztiok dugu sexu-orientazio jakin bat<sup>1</sup>, baina horiek “normaltzat” jotzen denetik urruntzen direnean, maiz, era guztietako diskriminazioen eta bidegabekeriaren jo-puntu ustez legitimo bilakatzen dira pertsonak.

Munduan milaka eta milaka pertsonak exekuzioari, kartzelari, torturari, jazarpenari eta diskriminazioari aurre egin behar izaten diote beren sexu-orientazioaren ondorioz. Baina, hori gutxi balitz, estatu askok gai hau plazaratzea bera ere giza eskubideen oinarritzko printzipioen aurkako mehatxua dela uste dute. Hainbat herrialdetan, lesbiana, gay edo transexual izatea gaitz gisa hartzen da, eskubidea izan beharrean. Herrialde horietan homosexualitatea bekatua, gaixotasuna, edota desbideratze soziala edo ideologikoa da; eta pertsona homosexuali, maiz, beren kultura propioari traizio egitea leporatu izan zaie.

Normalean, gobernuek ukatu egin ohi dute beren lurretan giza eskubideak urratzen direnik, eta salbuespenak direla diote. Estatu askok, ordea, inongo erreparorik gabe onartzen dute –kulturaren, erlijioaren, moralitatearen edo osasun publikoaren izenean– gay eta lesbianen aurkako errepresio praktikoa, eta lege-erabaki zehatzekin errazten diote bidea aipatu errepresio horri. ILGA elkartearen (Gay eta lesbianen nazioarteko elkarte) azken txostenaren arabera, 2007an, gutxienez Nazio Batuetako 85 estatu kidek kriminalizatzen jarraitzen zuten sexu bereko bi helduk adostasunez sexu-harremanak izatea, eta horren ondorioz, erakundeen bidez gorrotoaren kultura sustatzen zuten.<sup>2</sup>

**Sexu bereko pertsonekin eremu pribatuan sexu-harremanak izateagatik gizon-emakumeak kartzelaratzeko (normalean) legeak ezartzea giza eskubideen urraketa larria da;** zehazki intimitaterako eskubidea, diskriminaziorik ez jasateko eskubidea eta adierazpen- eta bilera-askatasunaren eskubidea urratzen ditu. Eskubide horiek guztiak, gainera, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalak babesten ditu, baita Eskubide Zibil eta Politiko Nazioarteko Itunak, eta Ekonomia-, Gizarte- eta Kultura-Eskubideen Nazioarteko Itunak ere (PIDESC). Nahiz eta errepresiozko lege horiek herrialde askotan ez aplikatu, lege horiek egoteak soilik kultura hori sendotzen du, non biztanleriaren segmentu handi batek ezkutuan ibili behar duen gainerako gizartearen beldur. Estatuak lesbianen eta gayen aurkako gorrotoa eta indarkeria justifikatzen

---

<sup>1</sup> Dokumentu honetan, “sexu-orientazioa” terminoa erabiltzen da, esperientzia homosexualari eta lesbikoari buruz jarduteko, batez ere arrazoi praktikoengatik, ez terminoarekin teorikoki ados gaudelako. Sexu-zaletasuna, -aukera edo -nahia terminoak ez dira erabili. Izan ere, beharrezkoa zen irakurleek uler zezaketen testu bat egitea, eta gizon eta emakume gehienek errazago bideratu eta ulertuko dute norberaren sexu-esperientzia “sexu-orientazio” kontzeptuaren bidez.

<sup>2</sup> Informazio gehiago lan honetan: Ottosom, Daniel: *Homofobia de Estado*, 2007ko apirila, [www.ilga.org](http://www.ilga.org) web-orrian.



## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arretoa zentroa”

duen kulturetan, jendeak ezkutuan bizi behar du, eta egiatan zer den ukatzera behartuta dago.

**Emakume lesbianen kasuan, gainera, diskriminazio eta jazarpen horiek konnotazio bikoitza dute, hain zuzen, emakumea eta lesbiana baitira aldi berean.**

Emakumeak beren sexualitatea erabakitzeko eskubidea duten izaki indibidual gisa onartzen ez diren bitartean, indarkeriaren biktima izaten jarraituko dute, gizartean beheragoko maila batean baitaude. Hala, sexismoa eta homofobia gailentzen diren gizarte honetan, lesbianek gehiegikerien, jazarpenen, indarkeriaren eta diskriminazio bikoitzaren biktima izateko arrisku handia dute, hain zuzen, beren sexu-orientazioak dakarkien “gutxiagotasun” izaeragatik. **Emakume lesbianen eskubideen urraketa ezkutatu egin ohi da eta, horren ondorioz, zigorrik gabe gelditzen da, gehienetan. Egoera hau munduko herrialde guztietan ikus daiteke nola edo hala, baina erro bakarra du: emakumeek emakume izateagatik jasan behar duten diskriminazio unibertsala.**

Herrialde askotan, emakumeek ez dute eskubide aitorturik, batez ere sexu-eskubideei dagokienez. Gizonak eratutako kulturak eta praktikak mekanismoak ezarri ditu, emakumeek sexu-eskubiderik ez dutela ziurtatzeko. Emakumeak ez dira izaki sexualtzat hartzen, eta haien gorputzei eta sexualitateari buruz erabakitzeko gaitasuna ukatzen zaie.

Era berean, jada tokikoa edo nazionala soilik ez, mundu mailakoa den erlijio-fundamentalismoak ere neurriak eskatzen ditu emakumeen eta lesbianen eskubideen aldeko ahots berri hau isilarazteko. Erlijio-fundamentalismo horren ustez, emakumeak bere gorputzaren kontzientzia hartzeak mehatxatu egiten ditu tradizioei hain lotuak jarraitzen duten gizarteetako sostenguak, zutabeak, arauak.

Hainbat erlijiotako lider espiritualak elkartzen ari dira, sexu-eskubideen aurka egiteko.

Herrialde askotan, emakumeek ezin dute aukeratu norekin eta noiz izango dituzten sexu-harremanak. Ezin dute erabaki noiz eta norekin izango dituzten seme-alabak, ez eta zenbat izango dituzten eta zenbateko tartearekin izango dituzten ere. Familiako gizonetako edo senarrak hartzen dituzte erabaki horiek.

**Baldintza horietan, emakume lesbianek sexualitateari buruzko erabakia hartzeko ausardia izaten badute eta sexu-orientabidearen arabera bizitzea hautatzen badute, zenbait modutako diskriminazioak paira ditzakete.**

Emakume izatea ez da soilik fenomeno biologikoa, fenomeno horren gainean jokaera-modu bat eraikitzen baita, gizartean bere rola betetzen duena. Hori dela eta, lesbianismoak kolokan jartzen ditu gizarte tradizionalen sostengatzen dituzten



## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa”

baloreak: ezkontza, familia, emakumearen gizonarekiko mendekotasuna, eta gizonetzkoen zein emakumezkoen rola. Era berean, lesbiana izateak ere balore tradizionaleri mehatxu egiten die, sexua jada ez baita ugalketara mugatzen, sexua plazera baita.

### IKUSEZINTASUNA: BESTE INDARKERIA ERA BAT

Indarkeriak forma asko ditu, eta **ikusezintasuna** da okerrenetako bat; hau da, ez izatea eta sexu-orientazioa ezkutuan eta klandestinitatean bizi beharra, lesbianismoa ez igartzeko moduan. Sexismoak eta homofobiak sorturiko presio sozialek eragindako ikusezintasuna da.

Lehenago indarkeria era moduan aipatu dugun ikusezintasuna, batez ere emakume lesbianekin erabili ohi da. Ez die berdin eragiten gionezko edo emakumezko homosexualiei, hain zuzen, lesbianismoa historikoki, ez baita existitu. Lesbianismoak jasan behar duen ikusezintasuna soziala izateaz gain, legala ere bada. Hau da, sarritan, gizonen homosexualitatea esplizituki debekatuta dago, baina herrialde askotan, ez dago emakumeen sexualitateari buruzko araudi ofizialik, nazio askotan emakumeei ez baitaie sexualitateari aitortzen. Zenbait herrialdetan, beraz, gizonen homosexualitatea legez kanpokoa da, baina emakumeena ez da aipatu ere egiten. Hala, estatu askok emakume lesbiana ez existitzera kondenatzen dute ofizialki.

Horrenbestez, zenbait herrialdetan, Afrikan eta Arabian batez ere, gionezkoen homosexualitatea legez kanpokoa da, eta emakumezkoen homosexualitatea, aldiz, ez da inon aipatzen. Horrek ez du legezkoa denik esan nahi, guztiz alderantzizkoa baizik, ez baitu kontuan hartu ere egiten emakumezkoek haien artean libreki eta hala nahi dutelako harremanak izan ditzaketela. Hala gertatzen da Botswanan, Ghanan, Kenya, Mozambiken, Nigerian, Tanzanian eta Ugandan, adibide batzuk aipatzearen.

Historian, emakume lesbianak ezkutuan bizitzera behartuta egon dira, gai hauek direla eta: homofobia, axolagabetasuna, eta gizarteak eta legeak lesbianak daudela ez aitortzea. Horrez gainera, gai horiek lesbianen aurkako errepresioaren berriazko ezaugarriak dira, gayen aurkako errepresioan ez horrenbeste. Gay direnei guztiz aurkakoa gertatzen zaie<sup>3</sup>; hau da, legeek eta gizarteak gay izatea jasotzen eta zigortzen dute. Horrek guztiak ez du esan nahi lesbianismorekiko tolerantzia sozial handiagoa dagoenik gizonen homosexualitatearekiko baino. Alderantziz, askoz ere jarrera mespretxuzkoago baten adierazlea da. Jarrera hori misoginiaren isla da, eta emakumeen sexualitatea gizonen nahien isla bihurtzen duenez, emakumeen arteko harreman afektiboak eta erotikoak ezin pentsatuzkoak dira<sup>4</sup>.

<sup>3</sup> Gai horri buruz gehiago hausnartzeko, ikus; MUJICA FLORES, Inmaculada: *Visibilidad y participación social de las mujeres lesbianas en Euskadi*, “P. Francisco de Vitoria” Derechos Humanos bilduma, Ararteko, 2007

<sup>4</sup> BORRILLO, Daniel: *Homofobia*, Ed. Bellaterra,artzelona, 2001, 30. or.



## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa”

Emakumeen sexualitatea sexismoaren ikuspuntutik behatu da beti, eta sexismo horrek eragin du lesbianen sexualitatea mendeetan zehar ezkutuan egotea. Halaber, ikuspuntu sexistak horrek nabarmen baldintzatzen ditu lesbianek beren burua hautemateko modua, beren sexualitateari buruzko sentimenduak, beren lehen esperientzia afektiboak bizitzeko modua eta gainerako pertsonekin sortzen dituzten harremanak. Empar Pineda<sup>5</sup> militante feminista eta lesbiana historikoak hau gogorarazten du: “gure inguruko jendea ez da ohartzen hor gaudenik ere. Horrek guztiak gure gisara ibiltzeko aukera handia ematen digu, aurkako erreakzioak pairatzeko arriskurik gabe, baina gizarte-kostu handia du. Mugak hausten ez dituzun artean, lasai samar bizi zaitezke, inork ez du *susmatuko* lesbiana zarenik. Izan ere muga horietatik haratago, ez dago nahasteko aukerarik, ez eta oharkabean ibiltzeko aukerarik ere. Baina, zeren truke egin behar dugu hori guztia? Zure ikusezintasuna erabatekoa izatearen truke. Egiatan, *ez zara inor*”.

### NORK DARABIL INDARKERIA?

**Jarrera sexistak eta homofoboak gailentzen diren gizarte honetan arriskuan daude lesbianak, batez ere, eguneroko egoera horietan: etxean, lanean, komunitatean...**

Emakume askoren arazoa da beren eskubideak familian bertan urratzen zaizkiela. Hartara, are zailagoa da egoera horiek salatzea, estatuak tradizionalki egin baitio ihes alor horretan esku-hartzeari, pertsonen ingurune intimoa dela argudiatuz. Familia alor pribatutzat hartzeak, mendeetan, etxe barruko tratu txarrak ezkutatzeko balio izan du. Komunitateak eta familiak askotan behartu izan ditu emakumeak gogoz kontra ezkontzera. **Herrialde askotan, ulergaitza da emakume bat ezkongabea izatea, eta arrazoi hori nahiko da hura baztertzeko edo erasotzeko. Gainera, lege jakin batzuek gizonezko baten agindupean jartzen dutenez, maiz, emakumeek ez dute erabakitze inolako gaitasunik.**

Askotan, gizarteek lesbianen aurkako indarkeria bultzatu edo, gutxienean, onartu egin ohi dute. Poliziak edozein modutan sartu izan ditu lesbianak ospitale psikiatrikoetan, sexu-orientazioagatik baino ez, eta maiz, senideek edo lagunek hala eskatuta gertatu da. Kontuan hartu behar da OMEk<sup>6</sup> 1992an ezabatu zuela orientazio homosexuala Gaixotasunen Nazioarteko Sailkapenetik.

Familiaren ohorea zikintzea edo komunitatean auzo-lotsa sortzea leporatzen zaien gizarteetan, emakumeekiko erakarpina sentitzen duten emakumeek dute batez ere erasoak jasateko arriskua, beren burua lesbianatzat definitu nahiz ez.

Maiz, beren hautu sexuala azaltzen duten lesbiana gazteak ezkontzera edo gizonezkoekin sexu-harremanak izatera behartzen dituzte senideek, lesbianismoa “sendatzeko”. Emakume lesbianek bortxaketak, birjintasun-testak edo behartutako

<sup>5</sup> PINEDA, Empar: “Lesbiana, yo soy lesbiana, porque quiero y me da la gana”; HERRERO BRASAS, J.A.: *La construcción de una cultura queer en España*, Ed. Egales, Madrid, 2007, 318.-319. or

<sup>6</sup> Munduko Osasun Erakundea



## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa”

haurdunaldiak jasan behar izaten dituzte, eta horiei, homosexual izateagatik pairatu behar dituzten indarkeria ekintzak gehitu behar zaizkie. Batzuetan, eta atxiloketak sexualitatearekin inongo zerikusirik ez izan arren, poliziak galdeketetan atxiloturiko emakumearen lesbianismoa haren aurka erabili ohi du. Askok sexu-erasoak jasan behar izaten dituzte behin eta berriz, eta batzuek sexu-indarkeria jasan behar izaten dute, baita bortxaketa ere. **Agintariek gai jakin batzuk lantzen ez dituztenean, hala nola indar polizialen sexismoa eta homofobia, bortxaketei bidea erraztu baino ez zaie egiten.**

### NOLA DARABILTE INDARKERIA HORI?

Kamerungo neska gazte baten<sup>7</sup> kontakizunak argi eta garbi islatzen du nola egiten diren emakume lesbianen aurkako presioak: neska hori familia dirudun bateko senide zen, eta esaten zuen ezin zituela gehiago jasan presioa eta beldurra, gurasoek salatu baitzuten bere sexu-orientazioagatik.

Atxilotu ondoren, poliziak behin eta berriz iraindu zuen komisarian, lesbiana zela ukatu zuen arte. Une hartan, aske utzi zuten.

Aministia Internazionalak etengabe salatzen du irakasleek, lagunek, senideek edo ikastetxeetako zuzendariak jartzen dituztela salaketa gehienak. Izan ere, pertsona bat homosexuala dela dakitenean, salatzen ez badute, arazo bat izango dutela uste baitute.

Zimbaweko emakume gazte batek kontatu zuen bere familiak gela batean giltzaperatu zuela. Ondoren, gizon zaharrago batek bortxatu egin zuen, bere sexu-orientazioa sendatzeko. 2001eko otsailean, fabrika batean lan egiten zuen Birmaniako lesbiana gazte bati hau gertatu zitzaion: gau batean, etxera itzultzeko ari zela, fabrika berean lan egiten zuen gizon talde bat gerturatu egin zitzaion. Bidea itxi eta esan zioten oso polita zela eta tamalgarria zela lesbiana izatea. Ondoren, arroz-soro batera eraman zuten bortxatzeko eta sexualitate “normaleko” pertsona bihurtzeko. Gizonetako batek emakumea hartu zuen, eta hau esan zien lagunei: “sendatu lesbiana anormal hau, emakume bihur dadin”<sup>8</sup>.

2009ko martxoan, Hegoafrikan, gayen eta lesbianen aldeko taldeek salatu zuten lesbianen aurkako indarkeria areagotzen ari zela, eta gero eta emakume gehiagok salatzen dituztela “sendatzeko” helburua duten “bortxaketa sendatzaileak”. Hegoafrikan paradoxa bat gertatzen da: Konstituzioak sexu-orientazioagatiko diskriminazioa debekatzen du, eta duela bi urte, gay zirenak ezkontzea legeztatu zen. Vanessa Ludwig-ek, gayen eta lesbianen eskubideak defendatzen aritzen den Triangle GKEko zuzendariak, hau esaten du: “Emakumeen aurkako indarkeria, eta batez ere lesbianen aurkako, areagotzen ari da oro har. Izan ere, lesbianak desafio bat dira

<sup>7</sup> DIVERSIDAD, sexu-gutxiengoei eta giza eskubideei buruzko buletina, 23. alea, Amnistia Internazionala, 2009ko martxoan

<sup>8</sup> DIVERSIDAD, sexu-gutxiengoei eta giza eskubideei buruzko buletina, 3. alea, Amnistia Internazionala, 2003



## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa”

maskulinitasun berri horrentzat”. “Horrenbeste bortxaketa daude, ezen batzuetan ezin dugu jakin biktima lesbiana zelako gertatu ziren ala emakumea zelako eta han zegoelako soilik gertatu ziren”, dio Ludwigek. Ludwigek elkarteak 10 lesbiana artatzen ditu hilero. Hegoafrikan, salatutako bost bortxaketetatik bat baino ez da kondenatzen, eta 1998an hildako lesbianen 38 kasutatik hiltzaile bat baino ez da zigortu.

Emakumearen indarkeriaren aurkako Nazio Batuetako Kontalari Bereziak, indarkeria horren kausak eta ondorioak kontuan hartuta, zera esan du<sup>9</sup>: *kolektibitatearen arauen arabera sexualki kaltegarritzat jotzen den jarrera duen emakumea zigortu egiten da. Hainbat gizartetan, emakumeek ezin dute sexu-jarduerarik eduki, beren komunitate bereko gizonen batekin ezkondu eta bada. Komunitateak gaitzetsiriko eran jokatzeko erabakitzen duten emakumeak (dela ezkontzatik kanpo edo beren etnia-, erlijio- edo jatorri-komunitatetik kanpo harremanak izatea, edota heterosexualak ez diren harremanak izatea erabakitzen dutelako) indarkeria ekintzen eta tratu txarren biktima izaten dira maiz.*

Emakumearen eskubideei buruzko nazioarteko itunak sinatu dituzten estatuek komunitatearen eta familiaren praktika kultural horiei aurre egiteko betebeharra dute, baita erabaki horrek tradizioari edo erlijioari aurre egitea badakar ere.

**Emakume lesbianen aurkako eraso guztiak ezjakintasunez eta aurreiritziz beteriko gizarte-egoeran gertatzen dira, diskriminazioaren, errepresioaren eta, azkenik, zigorgabetasunaren ondorioz. Gainera, testuinguru horretan, oso zaila da datuak lortzea. Estigma eta aurreiritziak direla eta, oso gutxitan salatzen eta dokumentatzen dira alor honetan egindako gehiegikeria eta erasoak.**

**Errepresalien, mehatxuen, irainen edo irrien beldurrez, indarkeria-ekintza asko eta asko jatorriko herrialdean bertan ere ez dira salatzen, maiz, instantzia ofizialen aurrean egindako salaketan erantzun bakarria indiferentzia izaten baita.**

## SEXU-ESKUBIDEAK GIZA ESKUBIDEAK DIRA

1948an Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala aldarrikatu zenetik, pixka bat zaila izan da pertsona batek erantzukizunez zer nahi atsegingarri eta sexual dituen adierazteko eskubidea izatea. Izan ere, 1990eko hamarkadatik aurrera hasi ziren aitortzen eskubide hori, batez ere mugimendu feministak eta LGTB mugimenduak egindako eskarien ondorioz. Hasieran, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalak pertsonen eskubide intimoak hartzen zituen kontuan, pertsonen pribatutasunari arduratzen eta eragiten dioten eskubideak, hala nola ezkontzeko, familiak osatzeko, seme-alabak hezteko, etxean intimitatea izateko edo adierazpen askatasunaren eskubideak. Hala ere, ez zituen kontuan hartu sexualitatea eta sexualitatea askatasunez adierazteko eskubide zabala.

<sup>9</sup> MTETWA, Phumi: “Nunca más discriminadas”; CAREAGA-PÉREZ, Gloria: *Orientación sexual en la lucha de las mujeres*, El Closet de Sor Juana, WS. ILGA, Mexiko Hiria, 2003, 26. or.



## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa”

**1993.** urtera arte, ez zen agertu sexualitateari buruzko aipamen bat bera ere, sexu biologikoaz haratago, giza eskubideei buruzko nazioarteko testu ofizialetan. Urte hori inflexio-puntu bat izan zen, **Vienako Giza Eskubideei buruzko Konferentziari** esker. Konferentzia horretan, emakume-talde baten lobby-lanari esker, “sexu-eskubideak” giza eskubidetzat hartu ziren. Vienan, lehen aldiz lortu zen aitortzea sexu-indarkeria giza eskubideak urratzea zela. Halaber, "sexual" terminoa lehen aldiz giza eskubideen testuinguruan erabiltzen hasi zen.

**1994ko Biztanleriari eta Garapenari buruzko Kairoko Konferentzian**, emakumeen sexualitateari buruzko eztabaida testu askotan agertu zen. Halaber, “sexual” eta “sexua” terminoak etengabe erabiltzen hasia aurrerapen handia izan zen. Hala ere, ez zen gayen, lesbianen edo transexualen sexu-eskubideei buruzko aipamen espliziturik egin.

**1995ean, Beijingen, Emakumeen IV. Mundu Konferentziari** esker, emakumeen eskubideen ikuskera aldatu egin zen, eta giza eskubidetzat hartzen hasi ziren. Konferentzia horretan, lesbianen eskubideei buruz eztabaidatu zen, eta eztabaida horrek polemika handia sortu zuen. Konferentzia horren bukaerako testuan ez dira ageri zenbait termino, hala nola "lesbiana" eta "sexu-orientazioa". Hala ere, Beijingo konferentziari esker, " NBEen sexu-orientazioari buruz eztabaidatzen hasi ziren lehen aldiz, eta Nazio Batuen programa asko sexu-orientazioa beren foro eta mekanismo askotan sartzen hasi ziren, besteak beste NBEren Giza Eskubideen Batzordea, Giza Eskubideen Komitea, Nazio Batuen Errefuxiatuentzako Mandatari Nagusia, UNESCO eta beste batzuk. **Beijingen, lehen aldiz, giza eskubideei eta sexu-eskubideei buruz hitz egiten hasi ziren, eta ordutik, beti eztabaidatu da gai hori.**

Emakumeen IV. Mundu Konferentziatik gaur egun arte, aurrerapen handiak egin dira gayen, lesbianen eta transexualen eskubideen eskaeretan. 1997. urtea oso garrantzitsua izan zen:

- Abuztuan, **Valentzian izan zen Sexologiari buruzko 13. Mundu Batzarrak** Sexu-eskubideen Gutuna aldarrikatu zuen<sup>10</sup>. Gutun hori Sexologiari buruzko 14. Mundu Batzarrean berrikusi eta berretsi zen 1999an, (Hong Kongen, Txinako Herri Errepublikan). Adierazpen horretan, hau aitortu zen: *"sexu-eskubideak giza eskubide unibertsalak dira, eta gizaki guztiei atxikitako askatasunean, duintasunean eta berdintasunean oinarritzen dira. Gizarteek sexu-eskubideak aitortu, sustatu, errespetatu eta defendatu behar dituzte, beren baliabide guztiak erabiliz. Sexu-osasuna sexu-eskubideak aitortzearen eta errespetatzearen emaitza da"*.

<sup>10</sup>

Hamaika sexu-eskubide daude: 1) sexu-askatasunaren eskubidea; 2) gorputzaren sexu-autonomiaren, -osotasunaren eta -segurtasunaren eskubidea; 3) sexu-pribatutasunaren eskubidea; 4) sexu-zuzentasunaren eskubidea; 5) sexu-plazeraren eskubidea; 6) sexu-adierazpen emozionalaren eskubidea; 7) sexu-elkarketak askatasunez izateko eskubidea; 8) ugalketari buruzko erabaki askeak eta arduratsuak hartzeko eskubidea; 9) zientzia-jakintzan oinarritutako informazioa eskuratzeko eskubidea; 10) sexu-hezkuntza integralaren eskubidea; 11) sexu-osasunaren arreta jasotzeko eskubidea.





## ALDARTE “Gay, Lesbiana eta Transexualen arreta zentroa”

- Adierazpen hori oso garrantzitsua izan zen bere esanahiagatik. Izan ere, batetik, sexu-eskubideak tradizioan herritarren eskubidetzat hartu diren eskubideen barruan sartu zituen (eskubide zibilak, politikoak eta sozialak); eta bestetik, aditzera eman zuen gero eta garrantzi handiagoa dutela gizartean pertsonak sexualitatea bizitzeko ditugun modu anitzek eta sexualitatea bizitzeko moduak askatasunez adierazteko eskubideek. Urrian, Europar Batasuneko estatu kideek **Amsterdamgo Ituna** sinatu zuten. Itun horren 12. eta 13. artikuluetan eskatzen edo gomendatzen zen sexuan, etnia-jatorrian, erlijioan, ideologian, desgaitasunean, adinean eta sexu-orientazioan oinarritutako edozein diskriminazio motaren aurka borrokatzea. Gayen eta lesbianen eskubideak aitortzen eta sustatzen pauso handia eman zen. 1999ko maiatzaren 1ean jarri zen martxan, eta gomendio bat baino ez zenez, eta ez lege bat, estatu kideek nahi badute aplikatuko zuten. Era berean, ezin da gomendio hori erabili epaitegietan erreklamazioen oinarri gisa.

2006. urtean, Yogokartan, Indonesian, giza eskubideetako adituen talde batek aho batez onartu zituen **Yogokartako Printzipioak. Printzipio horiek Sexu-orientazioarekin eta Genero-identitatearekin lotuta Giza Eskubideen Nazioarteko Legediaren Aplikazioari buruzkoak ziren**<sup>11</sup>. Printzipio horiek giza eskubideen arau sorta handi bati buruz jarduten dira, bai eta sexu-orientazioari eta genero-identitateari buruzko arazoetan arauak aplikatzeko moduari buruz ere.

Printzipio bakoitzean, gomendio zehatzak daude estatuentzat eta adierazten dute estatuek giza eskubideak ezartzeko oinarritzko betebeharrak dutela. Hala ere, adituek nabarmentzen dute eragile guztiek erantzukizunak dituztela giza eskubideak sustatzen eta babesten. Halaber, printzipioetan gomendio osagarriak daude beste eragile batzuentzat, NBERen giza eskubideen sistemarentzat, giza eskubideen sistema nazionalentzat, komunikabideentzat, gobernuz kanpoko elkarteentzat eta finantza-agentzientzat.

Sexu-eskubideak, emakumeen eskubideak edo haurren eskubideak 1948an Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala izan zenaren aurrerapena eta abantzamendua dira. Urteak joan ahala, gizarte-mugimenduen aldarrikapenei esker, eskubideak konplexuak eta anitzagoak egin dira, eta "eskubiderik gabeko" pertsonatzat hartu diren eta ezkutuan eta gizarte-ostrazioan egon diren pertsonak ere eskubide horietaz gozatzen hasi dira.

Giza eskubideen ikuspuntu hori, batez ere LGTB taldeari dagokiona, nahiko berria da. ALDARTEn badakigu giza eskubideen eragile guztiek eta gizarteak ez dutela iritzi bera ikuspuntu horri buruz. Horren ondorioz, bigarren mailako eskubidetzat jotzen dira, Giza eskubideen nazioarteko tresna legeletan jasotako eskubideekin alderatuz gero. Egoera horrek nabarmentzen du beharrezkoa dela ahalegin gehiago egitea, eskubide horiek formalki aitortzea lortzeko.

---

<sup>11</sup> Printzipio horiek web-orri honetan kontsulta daitezke: [www.yogokartaprinciples.org](http://www.yogokartaprinciples.org)